

Innst. O. nr. 37

(2004-2005)

Innstilling til Odelstinget fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen

Ot.prp. nr. 7 (2004-2005)

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i folketrygdloven (rett til lønnskompensasjon under fedrekvoten basert på egen opptjening)

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Innledning

Barne- og familiedepartementet legg i proposisjonen fram forslag til endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd kapittel 14 om ytelser ved fødsel og adopsjon. Endringane gjeld retten til lønnskompensasjon under fedrekvoten. Det blir foreslått at fedrar skal få lønnskompensasjon under fedrekvoten basert på eiga opptjening. Forslaget er sett fram i St.prp. nr. 1 (2004-2005) med verknad for fødselar eller omsorgsovertakingar ved adopsjon frå og med 1. januar 2005.

1.2 Bakgrunnen for endringsforslaget

1.2.1 Om fedrekvoten. Gjeldende rett

Fedrekvoten inneber at fire veker av stønadsperioden ved fødsel eller adopsjon er reservert for far. Som hovudregel fell vekene bort dersom far ikkje nyttar seg av dei.

Det følgjer av folketrygdlova § 14-10 første ledd at det er ein føresetnad for rett til fedrekvote at både mor og far fyller vilkåra for rett til fødselspengar. Far sin rett til fedrekvote er altså avhengig av yrkesaktiviteten til mor før fødselen.

Lønnskompensasjonen for far under fedrekvoten blir rekna ut med utgangspunkt i inntekta hans etter reglane i folketrygdlova § 14-5 første ledd, jf. kap. 8.

Men i samsvar med folketrygdlova § 14-10 andre ledd blir fødselspengane til far rekna ut i forhold til kor stor stillingsdel mor hadde i oppteningstida.

Barne- og familiedepartementet har sendt ut eit høyringsnotat med forslag til forenklingar i regelverket for fødsels- og adopsjonspengar. Høyringsnotatet inneheld mellom anna forslag som gjeld fedrekvoten. Det blir foreslått at fedrekvoten skal kunne takast ut i dei første seks vekene etter fødselen, at det skal bli mogleg å inkludere fedrekvoten i ei ordning med fleksibelt uttak av fødsels- og adopsjonspengar, og at høvet til å gi dispensasjon i forhold til fedrekvoten skal snevrast inn.

1.3 Vurderingar og forslag fra departementet

Departementet viser til at siktemålet med forslaget er å styrkje fedrane sine rettar ved at lønnskompensasjonen til far under fedrekvoten blir rekna ut frå hans eiga opptjening. Det inneber at utrekninga av fødselspengane til far under fedrekvoten ikkje lenger blir knytt til den stillingsdelen mor hadde før fødselen. Forslaget sikrar far lønnskompensasjon under heile fedrekvoten basert på eiga opptjening.

Forslaget omfattar ikkje endringar i vilkåra for rett til fedrekvote. Vilka vil som i dag vere knytt til at både mor og far har opptent rett til fødselspengar, og at mor har hatt ein yrkesaktivitet tilsvarande minst halv stilling i oppteningstida, jf. folketrygdlova § 14-10 første ledd. Forslaget fører ikkje til at fleire fedrar enn i dag vil ha rett til fedrekvote, men sikrar ein betre lønnskompensasjon under fedrekvoten for familiar der mor har arbeidd deltid før fødselen. Forslaget vil venteleg føre til at endå fleire fedrar enn i dag kjem til å ta ut fedrekvoten, og vil gi eit enklare regelverk.

Tilsvarande gjeld for fedrekvoten knytt til adopsjonspengar etter folketrygdlova § 14-19 andre ledd.

1.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) er dei økonomiske konsekvensane av forslaget rekna ut til 5,5 mill. kroner i 2005, som ein førsteårseffekt knytt til auka utgifter for folketrygda. Heilårseffekten reknar ein med blir på om lag 25 mill. kroner (RTV, 2004).

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Eirin Faldet, Trond Giske og Torny Pedersen, fra Høyre, Afshan Rafiq, lederen Sonja Irene Sjøli og Olemic Thommessen, fra Fremskrittspartiet, Ulf Erik Knudsen og Karin S. Woldseth, fra Sosialistisk Venstreparti, Magnar Lund Bergo og May Hansen, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen og Ola T. Lånke, og fra Senterpartiet, Eli Sollied Øveraas, viser til at retten til fedrekvote ble innført med virkning fra 1. april 1993, jf. Ot.prp. nr. 13 (1992-1993). Komiteen vil også vise til at fedre fikk selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger fra 1. juli 2000, jf. Ot.prp. nr. 52 (1999-2000). Dette gjelder den delen av permisjonen som foreldrene fritt kan dele, dvs. med unntak av mors 9 uker i forbindelse med fødselen, samt den lovbestemte fedrekvoten på 4 uker.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, har merket seg at forslaget som foreligger kun innebærer retten til lønnskompensasjon basert på egen opptjening for de fedre som i dag har rett til fedrekvote. Forslaget innebærer ingen endring i vilkårene for rett til fedrekvote. Flertallet er tilfreds med at fars lønnskompensasjon i fedrekvoten ikke lenger blir avhengig av mors stillingsandel. Fars lønnskompensasjon blir ikke redusert selv om mor arbeider mellom 50 pst. og 75 pst. før fødselen. Forslaget gir dermed fedre større mulighet til å benytte seg av fedrekvoten selv om mor arbeider deltid før fødselen.

Flertallet vil peke på de forslag til endringer i fødsels- og adopsjonspenger som ble skissert i St.meld. nr. 29 (2002-2003), Om familien - forpliktende samliv og foreldreskap. Flertallet vil videre peke på at det er en langsiktig målsetning at hver av foreldrene får rett til fødselspenger basert på egen opptjening, uavhengig av den andres yrkesaktivitet før fødselen.

Komiteen vil understreke at barn trenger kontakt med både far og mor. I dag er kontakten størst med mor, mens far ofte er mindre tilgjengelig. Det er viktig å øke fedrenes samvær med barna. Undersøkelser viser at dersom småbarnsfedre får tid sammen

med barna i tidlig alder, øker forståelsen for samvær med barna. Grunnlaget for et godt forhold mellom far og barn legges allerede det første året.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at hvis arbeidsgivere allerede fra fødselen av blir oppmerksomme på at barn også har konsekvenser for mannlige arbeidstakere, blir de tvunget til å omstille seg. Derfor er det viktig at pappapermisjonen på sikt utvides.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil understreke at en utvidelse av pappapermisjonen imidlertid ikke må gå på bekostning av mors mulighet til å amme, heller ikke på bekostning av dagens permisjonsordning.

Et tredje flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil peke på at tidsklemmedebatten handler om foreldrenes egne prioriteringer. Dette flertallet vil imidlertid understreke at det skal legges til rette for at foreldrene kan velge det de selv mener er riktig - gjennom valgfrihet og mulighet for fleksibilitet i omsorgsløsninger og arbeidsliv.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at fedre skal ha selvstendig opptjeningsrett til pappapermisjon og at denne bør økes i omfang. Derfor bør alle fedre gis rett til 4 ukers pappapermisjon basert på egen opptjening. Det bør være reell likestilling mellom mor og far med hensyn til deres mulighet til å være hjemme med barnet i det første leveåret.

Disse medlemmer mener at dagens ramme for fødselspermisjon er god og at det ikke er samfunnsøkonomisk dekning for kostnadskrevende reformer i fødselspengeordningen nå. En utvidelse av rammen for fødselspermisjon vil kunne virke negativt på sysselsetting og næringslivets konkurranseevne.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er helt grunnleggende for et likestilt foreldreskap at mor og far har mulighet til å være hjemme med barn etter fødselen. Dette har til nå vært et økonomisk spørsmål fordi far ikke har fått lønnskompensasjon basert på egen opptjening. Disse medlemmer vil utvide fars fødselspermisjon med fire uker basert på sin egen opptjening. Det skal ikke være økonomiske vurderinger som ligger til grunn for om mor eller far skal ta ut permisjon. Dette er et viktig skritt i retningen mot et likestilt foreldreskap og viktig for barnets rett til tidlig tilknytning til to foreldre.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til sitt forslag om utvidet fedrekvote i St.prp. nr. 1 (2004-2005) og til sitt forslag om å utrede en tredeling av permisjonene etter fødselen etter Islandsmodellen hvor 1/3 er forbeholdt mor, 1/3 er forbeholdt far og 1/3 kan brukes slik familien ønsker det. Disse medlemmer vil fjerne at fars rett til fedrekvote skal være avhengig av at yrkesaktiviteten til mor før fødselen skal være minst 50 pst.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen endre folketrygdloven slik at begge foreldrene får rett til ytelser ved fødsel basert på egen opptjening, uavhengig av den andres yrkesaktivitet før fødselen fra 1. juli 2005."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet merker seg at Barne- og familiedepartementet har sendt ut et høringsnotat med forslag til forenkling av regelverket for fødsels- og adopsjonspenger. Det er viktig at en får en skikkelig gjennomgang av hele regelverket. Det er flere grupper foreldre som kommer dårlig ut. Dette er for eksempel de som føder prematurt, studenter og de som føder flere barn. Disse medlemmer mener det å føde tvillinger og trillinger f.eks. bør gi rett til en utvidelse av permisjonen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede hvordan ytelsen fødselspenger slår ut for de som føder prematurt, studenter og de som føder flere barn."

"Stortinget ber Regjeringen utrede et forslag om å utvide retten til fødselspenger for de som føder tvillinger, trillinger osv. i Revidert budsjett for 2005."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen utrede hvordan ytelsen fødselspenger slår ut for de som føder prematurt, studenter og de som føder flere barn.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen utrede et forslag om å utvide retten til fødselspenger for de som føder tvillinger, trillinger osv. i Revidert budsjett for 2005.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen endre folketrygdloven slik at begge foreldrene får rett til ytelser ved fødsel basert på egen opptjening, uavhengig av den andres yrkesaktivitet før fødselen fra 1. juli 2005.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råder Odelstinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i folketrygdlova (rett til lønnskompensasjon under fedrekvoten basert på eiga opptjening)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjer ein desse endringane:

§ 14-8 siste ledd bokstav c skal lyde:

«når det etter § 14-10 *fjerde til sjette ledd* er gjort unntak fra bestemmelsene om fedrekvoten.»

§ 14-10 andre ledd blir oppheva. Tredje til sjuande ledd blir nytt andre til sjette ledd.

§ 14-17 andre ledd bokstav c skal lyde:

«når det etter § 14-19 *fjerde til sjette ledd* er gjort unntak fra bestemmelsene om fedrekvoten.»

§ 14-19 andre ledd blir oppheva. Tredje til sjuande ledd blir nytt andre til sjette ledd.

II

Lova gjeld frå 1. januar 2005.

Lova gjeld for tilfelle der fødselen eller omsorgsovertakinga ved adopsjon skjer tidlegast 1. januar 2005.

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 7. desember 2004

Sonja Irene Sjøli
leder

Ola T. Lånke
ordfører